

Anemomen

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 2 2014

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
En dag i augusti	5
Riksstämman	6
Naturreservat i Hallsberg 4	10
Nygårdsvulkanens kalkbarrskog	10
Lindhult	11
Stommens ekäng	12
Geråsen	13
Invasiva arter	14
Fyra vanliga humlor	17
Humlan och aklejan	18
Från verksamheten	20
Höstprogrammet 2014	22

Omslagsbilden:

En humla i en ocean av blommor på en planta av kanadensiskt gullris. Lagg märke till hur den har antennerna nedböjda för att känna av konditionen på blommorna och hur tungan är utsträckt för att suga nektar. Dessutom är humlans päls inpuddrad med pollen från gullriset. Läs om humlan och aklejan och pollinering på sid 18.

Kanadensiskt gullris har blivit allt vanligare på senare år. Den har sitt ursprung i Kanada, men hos oss har den efter att ha spridit sig från odling börjat uppträda "överallt" vare sig man vill ha den eller inte.

Sådana arter kallas för invasiva arter och har blivit ett stort naturvårdsproblem på många håll där invandrade arter utan sina naturliga fiender spridit sig okontrollerat och konkurrerar ut inhemska arter. Läs om några exempel på sid 14

Hallsbergs Naturskyddsförening

www.hallsberg.naturskyddsforeningen.se

Kontaktpersoner:

Ingela Wallin   0582-161 53

Arne Holmer   0582-407 58

På vår hemsida finns mera:
förutom programmet finns länkar,
bilder från olika aktiviteter, gamla nummer av Anemonen mm.

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Oj, oj, oj! Första augusti idag och det var "bara" 20 grader på termometern när jag vaknade! Vilken sommar, så varmt! Ja, i mitt tycke, så är det för varmt när det kretsar kring 30 grader! Men havet är uppvärmt och maneterna lyser med sin frånvaro, och det tackar vi för!

Ja, som vanligt är jag på Västkusten strax söder om Göteborg. Jag har inga problem, med att fylla min tid! Det finns så mycket roligt och intressant att ta sig för med. Har man dessutom många intressen, så underlättar det.

I början på sommaren minns jag, att jag hade tröja på mig, när jag var ute. Varje dag gick jag genom trädgården minst en gång, ibland flera, försedd med hink och spade. Jag var böjd och hade ögonen fixerade mot marken. Och vad var det mina ögon spanade mot? Jo, sniglarna förstås! Det var många slemmiga saker då och mycket smått! Jag plockade och plockade och kitteln med kokande vatten stod ständigt på spisen. Ja, det är samma procedur varje år. Vissa

somrar är det mindre med sniglar, och ibland får jag för mig, att det är när vintern varit sträng. Men efter sommarens inledning kom sen hettan, och då gömde sig de små rackarna. När jag var liten hade vi svarta och vita sniglar i trädgården. Idag är det vita, mördarsniglar och någon annan skum sort, som jag kallar för panthersniglar, men vad de heter på riktigt har jag ingen koll på. De är ofta igång lite senare på kvällarna. Men de svarta är borta helt sedan många år.

Ja, det är inte bara sniglar jag plockar. Eftersom jag har två katter, Kajsa och Stina, så plockar jag även fästingar. Det är också en procedur. Varje morgon stänger jag in mig på toan med en i taget. Jag stänger dörren noga, så det inte kan bli tal om några rymningsförsök. Konstigt nog är de väldigt lugna, när jag letar efter fästingar och plockar dem. Mina damer ligger helt stilla antingen på rygg eller mage. Det är precis, som om de förstår, vad matte håller på med. Men

därefter kommer borsten fram, och då blir det annat ljud i skällan. Då gäller det att vara snabb och passa sig, så man inte får en vass tass i nyllet! Mina älsklingar är försedda med ganska mycket päls, och lurviga är de med ekorrsvans, som min kompis säger. Ibland får jag ta till saxen för att reda ut alla tovor. Men vad gör man inte för de små livet?

I sommar har kompiserna och jag åter gått ut med hennes lilla båt. Det har varit ganska lugnt på båtfronten de senaste åren, av olika anledningar. Men nu var det dags igen. Förra gången jag skrev i Anemonen om våra seglatser (2009), berättade jag, att vi hoppade iland. Det är idag ett minne blott! Ingen av oss hoppar längre iland! Man kan däremot se två gamla tanter, som krälar över relingen och försöker nå fast mark! (Kanske något överdrivet?) Men om vi lyckas ta oss iland, så finns det mycket fint att skåda bland klipphällarna ute på skären. Förutom blommor som t.ex. fackelblomster och strandaster, kan man även träffa på Makaonfjärilen, där den fladdrar från blomma till blomma. Då gäller det, att vara beredd med kameran, om man ska lyckas få till en bild. Det är så gott, att sitta i båtens för och höra vågornas kluckande mot skrovet, när man hissar segel. Vilken lycka, tillbaka till ursprunget eller...?

Denna sommar har vi även provat på att sjunga Gospel i en Pop-Up-Kör. En kör, som bara finns i sommar under sju veckor. Ledarna för kören är ett par, och mer positiva människor får man leta länge efter att hitta, om det nu går att finna några. På mellanstadiet sjöng jag i kör, men det var då det. Nu började jag vara med och sjunga bland altarna, men övergick till tenorerna. Ja, inte kan jag hålla stämman, men jag gör så gott jag kan. Och våra snälla körledare säger, att det gör ingenting. Vi tjoar och tjimmar, hoppar och dansar. Så man märker inte, om vi sjunger fel! Ja, allt ska man pröva på, om det inte är av ondo!

Nej, nu är det bäst, att jag slutar min berättelse. Det måste finnas plats kvar för fler, att skriva i vår go´a medlemstidning. Lite har ni så fått ta del av mina äventyr denna sommar och förhoppningsvis, har det glatt någon.

Jag hoppas, att ni som känner att ni skulle vilja engagera er mer i miljöfrågor, hör av er! Vårt Länsförbund med kansli i Föreningarnas Hus i Örebro har flera grupper, som gärna tar emot intresserade. Och jag hälsar alla både gamla och nya medlemmar och även icke medlemmar hjärtligt välkomna till vårt programutbud.

Ingela Wallin

EN DAG I AUGUSTI

Sture Hermansson

1. Två morgonpigga tranor

Jag vaknade lite tidigt och lade ner huvudet på kudden för att sova ett tag till. Då utstötte ett par tranor utanför ett kraftigt trumpetande och genom att

upprepa detta med täta mellanrum höll de mig och min sambo vakna. I stället för att sova använde jag därför morgonen till att ta deras porträtt på ca 50 meters håll. Trevligt med tranor så nära.

2. Två ogenerade rådjur

Eftersom vi ändå inte kunde sova tog vi vår frukost lite tidigare än vanligt. När vi satt i vårt uterum kom tre rådjur instormande på trädan utanför. En get, en ung försynt bock med smala horn och en äldre bock med kraftiga horn

och bra självförtroende. Den äldre bocken uppvaktade geten som tog med honom på en tur över åkrar och trädor. Efter en stund tyckte hon att han hade ansträngt sig tillräckligt och stannade för att låta honom utföra sin tjänst för den kommande generationen.

3. Stilla kväll vid Tripphultsjön

På kvällen satt vi en stund vid Tripphultsjön. Badgästerna hade åkt hem. Vattnet låg spegelblankt och solen

sänkte sig sakta ner bakom skogen. Då kom en snok simmande förbi med eleganta ormande rörelser. Se baksidan på tidningen!

RIKSSTÄMMAN I ÖREBRO

Ingela Wallin

Helgen 14-15 juni 2014 hade Örebro den äran, att få vara värd för årets Riksstämman. Vartannat år är det stämman med val och vartannat år brukar det hållas konferens någonstans.

Stämman hölls på Universitetet, där flera stämmodeltagare bodde i studentrum och en del även i tält.

Under fredagen kan man vara med i olika nätverksträffar, som behandlar t.ex. skog, hav, klimat, kemikalier m.m.

På lördag morgon drog sedan den riktiga stämman igång. In genom samlingsalen kommer med buller och bång en riktig sambaorkester indansande!

Vår länsordförande Anders ”Riddarn” Ridderström hälsar oss alla välkomna till stämman, och så var det igång! Mikael Karlsson, som varit föreningens ordförande i många år nu, inledde med att berätta om sitt första minne av Örebro. Hans första besök i staden var på en skolresa, då de besökte vattentornet Svampen. Han är duktig på att berätta och otroligt kunnig i många frågor.

Därefter var det generalsekreteraren Svante Axelsson, som fick säga några väl valda ord. Han tyckte att jordmånen är perfekt att så i nu. Miljödebatten är idag intressant. Och han slutade med att citera Claes Eriksson:

*Hur ska det gå för vårt lilla klot
Det undrar nog flera än jag.
Men fåglarna kvittrar
och blommor slår rot
Å solen går upp varje dag.*

Fältbiologernas ordförande Sara Vikström Olsson talade sedan. Hon framhöll, att det har hänt mycket de senaste åren inom Fältbiologerna, och

Anders

Mikael

Sara

de har växt. Hon nämnde bl.a. Ojnare-skogen på Gotland, där de varit med och kämpat. Fältbiologerna är härligt tuffa, synd att vi inte har några i Hallsberg!

Mia Torpe, som varit ordförande för valberedningen, tar till orda. Valberedningens förslag på ordförande för stämman är Tomas Kåberger och vice ordförande Louise Adelborg. Det är två mycket kompetenta personer, som får leda förhandlingarna. Och det behövs!

Det blir fikarast och efter det fortsätter programmet. Styrelsens verksamhetsberättelse för 2012-2013 presenteras och sedan är det revisorernas berättelse. Då kliver en av revisorerna fram, med gitarr på magen, och han sjunger Revisionsberättelsen! Kanske något vi kan ta efter på lokal nivå?

När vi så kommit fram till punkt 10 på dagordningen, är det valberedningens tur, att presentera sig själva och lämna sitt förslag på ny styrelse för Naturskyddsföreningen. De har varit 5 till antalet. Nu visar det sig, att de inte är eniga. De är delade i två grupper med

3 mot 2 personer. Ja, det är sorgligt! Tre personer förordar Johanna Sandahl till ordförande och två vill ha Karin Åström. På det här följer diverse: om den blir vald, hoppar den av och då vill inte heller den vara med och leka!!

Det ska även utses hedersmedlemmar och styrelsen har fem namn på förslag. Den för mig mest kände är Carl Piper från Skåne. Han har stått upp för jordbruksmarkens bevarande. Han har i flera fall lyckats förhindra gas- och mineralutvinning, som hotat åkermarken och den biologiska mångfalden.

Carl Piper

*De båda ordförandekandidaterna:
Johanna Sandahl och
Karin Åström*

Efter lunch är det utskottsarbeten som gäller. Ombuden ska ta ställning till tre propositioner, som styrelsen har lagt och 77 motioner från föreningens medlemmar. Alla har valt en grupp att arbeta i. Det finns 6 grupper att välja bland, och jag har valt "Jordbruk, vatten, övrigt miljö". I min grupp har vi 11 motioner, som vi ska dryfta. Ja, inte för att jag säger så mycket, men jag är med och lyssnar i alla fall!

Därefter samlas alla åter i samlingsalen för att ta ställning till utskottens arbeten. Det är en stor och bra lokal, att ha förhandlingar i. Man sitter gott och det sluttar, så man ser allt som är värt att se. Podiet har försetts med konstverk, som Kajsa Grebäck på vårt Länskansli inne i Örebro har tillverkat. Vi har en riktig konstnär i vår förening! Där finns både en jordstjärna och parasollmossa, modell större. Och i rymden svävar en sittande uggla. Jättefina konstverk!

Dagen börjar lida mot sitt slut och det drar ihop sig till kvällsaktivitet. Det ska bli fest med mat och dans. Ja, nu blev det inte riktigt, som det brukar. Vår ordförande Mikael Karlsson avgår, så det blev mest avtackning av honom hela aftonen. Det var många grupper, som tänkt ut fyndiga roligheter. Det var sånger, vackra ord och utmaningar att lösa. Ja, det var väldigt trevligt, men i kulisserna stod orkestern och väntade på sin tur. Jag vet inte vad klockan var, när de äntligen kunde dra igång musiken, men mycket var den. Det blev en svängom och sedan var det dags att åka hem och lägga sig! Man är ju ingen ungdom längre precis!

Så var det då söndag och Riksstämman fortsätter. Idag skulle många beslut fattas. På årets stämma var alla ombud

utrustade med voteringsdosa. Så smidigt, att bara trycka på en knapp, istället för att hålla på med rösträkning m.m. De tre propositionerna godkändes. Den första handlade om hedersmedlemmar. Den andra om föreningens medlemsavgift, som blir oförändrad under 2015-2016, alltså 295 kronor för enskild medlem och 365 kronor för familjemedlemskap. Betalar man månadsvis med autogiro blir summan något lägre.

Den tredje propositionen gällde våra Verksamhetsriktlinjer (VRL) för 2015-2018 och där finns det mycket att hämta!

Och så var vi då framme vid dagens höjdpunkt, valet till styrelsen! Men innan det kunde ske, var det många som ville säga sin åsikt. Till ordförandeposten fanns det så två kandidater och

för första gången var bägge kvinnor. Valet stod mellan Johanna Sandahl och Karin Åström. När resultatet visades på duken hade Johanna vunnit med 135 mot 64. Därefter blev det val till resten av styrelsen. Det blev många nya ansikten, som kom med. Det mest kända namnet var Carolina Klüft, som väl knappast behöver någon närmare presentation.

När allt var över blev det avtackning av Kajsa Grebäck, Åsa Wistrand och Anders Ridderström från Länsförbundet, som lagt ner ett stort jobb, för att allt skulle klaffa och flyta på. Det hade ju varit en del kommers och utställnings-skärmar under stämman. Stefan Gustafsson var bl.a. där och hans tavlor med fågelmotiv hängde uppe i fönstren. Nu fick Anders mottaga en tavla med en skärfläcka som tack. Den skulle passat bra hemma hos mig!

På måndagen var det en del utflykter. Men alla som fanns med på programmet från början, blev inte av. Det verkar, som om folk inte riktigt har tid med det längre! Synd kan jag tycka!

Så var då Riksstämman till ända. Jag har haft förmånen att vara med många gånger, och nästa gång tycker jag, att det är din tur! Det är bara att höra av sig till oss i Hallsbergs styrelse! Varmt välkommen!

Johanna Sandahl. Ny riksordförande

Kajsa, Åsa och Anders (med skärfläckan).

Naturreservat i Hallsbergs kommun

Här presenteras fyra reservat till. Samtliga ligger i Viby socken

Lindhult

Naturreservatet Lindhult ligger mellan Hästgården Lindhult söder om Östansjö och Tripphultsmossen.

Det inrättades redan 1951 och var då av lövängsnatur. Numera är den gamla ängen igenvuxen och har övergått till att vara en gles lövskog.

Besök det gärna på våren under vårblomningen.

Bergmynta i Lindhult

Nygårdsvulkanen

För ca 1900 miljoner år sedan var det stor aktivitet i Närkes berggrund. Söder om Vretstorp fanns en vulkan och när den så småningom lugnat ner sig och landet legat under havet i olika omgångar samt slutligen eroderats av väder och vind återstår nu ett område med kalkhaltig mark beväxt med barrskog. En sådan natur är ovanlig och ger möjlighet att upptäcka ovanliga arter som vårärt och sårläka växande bland grannarna.

Denna fjäril kallas liten fläckmätare och gör sitt bästa för att se ut som en fläck av fågelspillning

2009 besökte vi Nygårdsvulkanen och kunde avnjuta vår matsäck på vägen genom reservatet

Om du ska besöka skogen tar du av till höger efter att du åkt uppför Klevsbacken söder om Vretstorp. Sedan måste du parkera ca 1 km norr om reservatet och gå resten av vägen.

Grönvit nattviol

Stommens ekäng

Du finner Stommens ekäng vid Viby hembydsgård några hundra meter sydost om Viby kyrka.

Det var ursprungligen mark som hörde till kyrkoherdebostället, vilket namnet Stommen antyder.

Ekängen betas nu av kvigor som håller nere vegetationen mellan ekarna. I ekarna finns bl.a. den sällsynta läderbaggen som kan ses flyga under varma augustikvällar.

Reservatet ligger i direkt anslutning till Viby hembydsgård

Om du har tur kan du få se den vackra amiralen smycka den grova ekbarken

Geråsen

Ytterligare ett par hundra meter längs vägen efter Viby hembygdsgård ligger Geråsen. Gården är bl.a. känd för att Rutger Sernander föddes här. Han var berömd pionjär inom växtekologin i Sverige, professor i Uppsala och en av grundarna av Naturskyddsföreningen.

Reservatet har två delar. Den ena delen är beteshage med ekar, liknande Stommens ekäng. Den andra delen är den före detta parken till gården. Där finns ett antal grova ekar och ett bestånd av bokar.

Gullpodran blommar i beteshagen på våren

Bitterlaven växer på bokarnas släta bark

Boklöv

Bokar i parken. Dessa träd fanns redan när Rutger Sernander bodde här som barn

INVASIVA VÄXTER

Karl Gustaf Nilsson. Foto: Sture Hermansson

Flera odlade prydnadsväxter har under senare årtionden spridits från trädgårdar och planteringar och kommit ut i naturen. De påträffas numera på all slags kulturmark nära bebyggelse. Här nedan några exempel.

Sensommaren 2013 hade jättebalsaminerna tagit över ett område längs Puttlabäcken

Jättebalsamin *Impatiens glandulifera*

Prydnadsväxt från Himalaya. Odlad i Sverige sedan 1840-talet och påträffad som förvildad första gången 1917. Sedan 1980-talet har jättebalsaminen expanderat och förekommer numera rikligt på många platser i naturen. I Hallsbergs kommun tidigast känd från Prästgården i Svennevad 1944.

Här växer det kanadensiska gullrisets nära släkting höstgullris. Det uppträder på samma sätt som det kanadensiska och har bildat detta imponerande bestånd i Hallsberg

Kanadensiskt gullris *Solidago canadensis*

Prydnadsväxt från Nordamerika. Anses odlad och förvildad i Sverige redan under 1700-talet. Känd från en holme i Kyrksjön vid Tjälvesta säteri 1767 enl. A. Samzelius.

Ett hundratal uppgifter om förvildat kanadensiskt gullris inrapporterades vid inventeringen av Närkes flora, men den siffran är säkert i underkant.

Kanadensiskt gullris sprids med vinden och vi kan säkert förvänta oss fortsatt spridning av växten i naturen under kommande år.

Kanadensiskt gullris i färd med att invadera trädgården.

Kanadabinka *Conyza canadensis*

Ogräsväxt, inkommen från Nordamerika. Tidigast förvildad i Sverige 1768, men först på 1900-talet observerad i Mellansverige. Sedd i Närke vid Brevens bruk 1924 av E. Broddeson Har expanderat kraftigt från och med 1980-talet och är nu ganska vanlig på torr öppen sandig mark, såsom bangårdar, industriområden, grustag och gaturkanter.

Här har kanadabinkan slagit rot i de stensatta områdena vid Konsumparkeringen i Hallsberg

Kanadabinkan är en ganska oansenlig växt som det är lätt att gå förbi utan att lägga märke till den. Om man tittar närmare ser man att den är korgblommig liksom prästkrage, maskros m.fl.

Binkan på bilden växte i vår trädgård. På bilden syns en blomkorg och en fruktställning. Under fruktställningen hänger ett frö som är väldigt likt ett tistelfrö och lovar att kunna flyga långt om vinden är gynnsam.

Blomsterlupin *Lupinus polyphyllus*

Prydnadsväxt från Västra Nordamerika. Saluförd i Sverige redan under 1830-talet, men före 1900 sällan odlad. Påträffad som förvildad först på 1930-talet.

Blomsterlupinen har expanderat kraftigt under senare årtionden och är nu ett påfallande inslag i naturen. Ökningen efter vägkanterna beror på fröspredning i samband med slåtter.

FYRA VANLIGA HUMLOR

Sture Hermansson

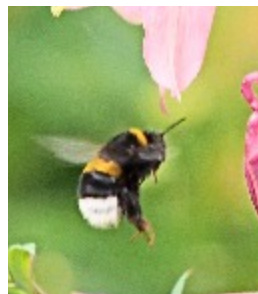
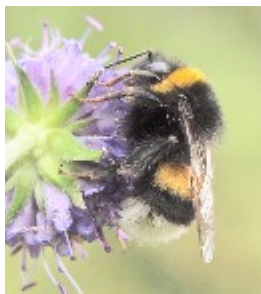
Humlorna är viktiga pollinatörer i naturen och intressanta att studera i trädgården. Se nästa sida!

Jordhumla

Egentligen ett komplex av flera arter som är svåra att skilja från varandra.

Gul krage, gult band på andra segmentet på bakkroppen och vit rumpa är karakteristiskt.

Jämför trädgårdshumla.

Stenhumla

Med rödorange rumpa och svart kropp i övrigt är stenhumlan lätt att känna igen.

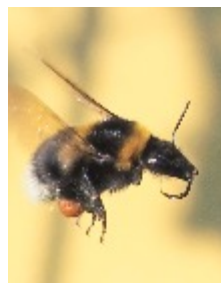
Trädgårdshumla

Liknar jordhumlorna, men skiljer sig genom att

- det bakre gula bandet finns på sista segmentet på mellankroppen och första segmentet på bakkroppen

- den har lång tunga som den låter hänga ute när den förflyttar sig mellan blommorna. (Jordhumlorna är korttungade och deras tunga hänger inte ute när de förflyttar sig.)

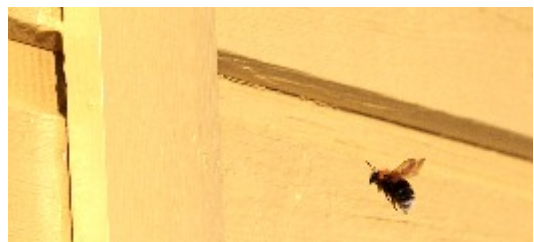
När du ser en humla gå in i en fingerborgsblomma är det nästan alltid en trädgårdshumla.

Hushumla

Känns igen på orange mellankropp och vit rumpa.

Bygger oftast sitt bo i våra hus. På den övre bilden är humlan på väg in i boet i isoleringen i väggen till förrådet. Avfasningen i z-panelen och den lodräta brädan ger en liten öppning in till humlans hem.

HUMLAN OCH AKLEJAN

Sture Hermansson

Många blommor har en krans gröna foderblad och en krans kronblad med avvikande färg som signalerar för pollinatörer att de är välkomna. Hos aklejan är båda kransarna signalfärgade och den inre kransen (motsvarande kronbladen hos andra blommor) är mer eller mindre långa sporrar som innehåller nektar längst in.

I Nordamerika finns flera arter som är specialiserade på att locka olika pollinatörer. De som ska locka fåglar (kolibrier) har röda färger medan de

En trädgårdshumla, en art med lång tunga, flyger förbi en akleja med kort sporre. Ser det ut som om tungan skulle räcka in i sporren?

som försöker locka svärmar med lång sugsnaber har ljusa färger, gärna i kombination med en lång sporre.

Det har visat sig att de olika aklejarterna inte har några genetiska barriärer mot korsning, vilket man utnyttjat till att dra upp namnformer med olika kombinationer av färger och former. Om man planterar ett par olika sådana, och grannen kanske har några andra, kan man få en rad nya kombinationer utan namn. Men hur gick den pollineringen till?

Så här ser det ut på nästan alla aklejor i trädgården. Mystiska hål på sporren som blomman inte gjort själv.

Humlan klänger omkring och samlar pollen. De smala pistillmärkena syns framför humlan.

När humlan kryper omkring kan pollen som fastnat på humlans mage hamna på pistillmärkena.

Humlornas taktik med aklejorna är enkel: Pollen hämtas där pollen finns och nektar där nektar finns.

Humlan har en tät päls där pollen lätt fastnar när hon går omkring i blomman. Hon kammar sedan pälsen med mellanbenen och stryker av dem mot bakbenet. Där har hon hår som är arrangerade så att det bildas en ficka där hon förvarar pollenet tills hon kommit hem.

För att få tag i nektarn biter hon först ett hål i sporren, sedan är det bara att stoppa in tungan och hämta ut nektarn.

Pollineringen sker naturligtvis när humlan går omkring bland ståndarknapparna, men nektarn går ju också till pollinatören, och på så vis blir aklejan en ännu värdefullare blomma att besöka för humlan.

En jordhumla suger nektar efter att ha bitit hål på sporren. Men lägg märke till de välfyllda pollenfickorna på benen.

FRÅN ÅRETS AKTIVITETER

I naturreservatet Vargavidderna lyssnade vi till orrspel. Här tar vi lite matsäck strax efter soluppgången

En orre har tagit plats och börjat spela på mossen.

Vid besöket vid Igelu var vi inte ensamma. Här är en padda på väg till sjön för att delta i parningsleken

Fågeltornet vid Igelu är nyrenoverat och stadigt

Vandring i Säbylunds-parken. Där såg vi bl.a. blommande vildtulpan.

En kväll vandrade vi upp längs Gallabergsbäcken till Gallabergssjön. På vägen kunde vi ta en stärkande klunk av det rena källvattnet

Vi var värdar för årets länsstämma som hölls på Viiby krog. Efter stämman gick vi rundan

längs naturstigen i Broby äng. Här avtackas Hans-Åke som guidade bland svamparna.

Naturnatten (natten mot nationaldagen) besökte vi Kvismaren för att lyssna till alla nattsjungande fåglar. Här dök en havsörn upp och spred oro bland gässen.

Arne guidade oss bland de olika fågel-lätena. Här läser han högt ut Erik Rosenbergs bok Fåglar i Sverige om småfläckiga sumphönans läte.

Sommaren minns vi kanske för de varma dagarna i juli, men innan dess passade vi på att åka till Östergötland med Tåkern och Vadstena på sommarens kallaste dag (max

12°C och lätt regn). I fågeltornet hade ett par ladusvalor byggt sitt bo och matade ungarna med vad de fångat ute i regnet.

Vibydagen - lördagen den 13 september

Vid invigningen av sjöstigen längs Vibysjön medverkade vi med naturfrågor till en tipspromenad längs stigen

Hallsbergskretsen deltar även i år i arrangemanget "Vibydagen", en gammal kär tradition i Vibybygden. Vi guidar, tillsammans med våra fågelvänner i Ornitologiska föreningen, på den nya Sjöstigen, som invigdes i maj.

Gerd Gullberg Jonsson från stiftsnämnden höll ett invigningstal.

Du kan också passa på att besöka övriga aktiviteter som pågår denna dag runt om i Viby. Mera information följer i NA, Länsposten och flera ställen.

Välkommen till Viiby!

<http://www.viby.nu/vibydagen/>

Miljövänliga veckan är vecka 40

Här sitter några av de våra och väntar på transporten över till Alnatorps ö i Nora för att delta i upptaksmötet inför miljövänliga veckan med temat "Byt till eko" och fokus på ekologisk fruktodling. Väl framme blev det föreläsning om ekologisk odling och lunch med lax

och nyttiga sallader. Efter lunchen besökte alla deltagarna äppelgården. Det är en genbank med 60 olika sorters äppleträd varav många blommade vackert. Innan hemfärden serverades kaffe med god rabarberpaj till.

/Monica Nilsson

HÖSTPROGRAM 2014

Lördag 6 september	Svamputflykt <i>Avresa kl. 9.00 från Konsum Hallsberg. Därifrån åker vi till lämplig svamplokal.</i> <i>Ansvarig: Karl Gustaf tel. 0582-50440</i>
Lördag 13 september	Vibydagen <i>Vi guidar på sjöstigen längs Vibysjön. Tid meddelas på vår hemsida.</i>
Lördag 27 september	Brevengången <i>En stor diabasgång, som är resterna efter vulkanisk aktivitet för ca 1200 miljoner år sedan. Hur syns den i naturen? och hur har den påverkat det som växer där?</i> <i>Ingår också i vår studiecirkel Geologi</i> <i>Avresa: Konsum Hallsberg 9.00</i> <i>Ansvarig: Sture 0582-13587 072-72 13587</i>
Fredag 10 oktober	Hallsbergsmarken <i>Besök oss i vårt stand på marknaden.</i>
Måndag 20 oktober	Film-tajm på Hembygdsgården <i>Karl Gustaf Nilsson berättar på video om sitt liv med naturen. Efter filmvisningen blir det kaffe med dopp i storstugan.</i> <i>Kantakrogen Hallsbergs hembygdsgård kl. 14.00 och 18.00</i> <i>Ansvarig: Sture 0582-13587 072-72 13587</i>
Datum bestäms senare. Se vår hemsida!	Besök i Valldala handel <i>Demonstration av ullkläder m.m. samt jakt- och fritidskläder från www.nordankyrka.se</i> <i>Ansvarig: Ingrid Ohlsson 0582-71037</i>
Söndag 16 november	Medlemmarnas bilder <i>Vi kopplar av med fika och några bilder från året som gått.</i> <i>Kantakrogen Hallsbergs hembygdsgård kl. 17.00</i> <i>Ansvarig: Ingela tel. 0582-16153</i>

Vi gör programmet månader i förväg och ibland måste vi ändra med kort varsel. Kontrollera med vår hemsida eller ansvarig för aktiviteten.
Eller lämna din e-postadress till riks och gärna också direkt till mig kan du få del av den information och påminnelse jag skickar ut inför varje aktivitet.
sture@sturehermansson.se

Studie
främjandet

*Våra arrangemang
sker i samarbete med
Studiefrämjandet*

